

İNSANIN DOĞASIYLA OYNAMAK

Osman ÇAKMAKÇI, 9.3.2023

<https://www.karar.com/yazarlar/osman-cakmakci/insanin-dogasiyla-oyynamak-1595762>

Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları çok değerli ve çok yetkin felsefe ve sosyal bilimler editörü Devrim Çetinkasap liderliğinde yepyeni bir kitap dizisi yayımlamaya başladı: 21. Yüzyıl Kitaplığı. Sanırım bu yeni dizinin ilk kitabı Luc Ferry'nin yazdığı 'Transhümanist Devrim' çok kısa bir süre önce yayımlandı. Felsefeci ve felsefe emekçisi değerli Kağan Kahveci'nin titizlikle çevirdiği bu kitabı mutlaka okumanızı tavsiye ediyorum. Zira Fransa'da kısa bir süre önce 2016'da ilk olarak yayımlanan bu kitap artık yeni ve bambaşka bir çağa girdiğimizin de göstergelerinden biri. Başka bir çağ dediğimde başka bir dönemi kastetmiyorum. Dediğim tam olarak şu: Orta Çağ'dan Yeni Çağ'a girişte olduğu gibi bir başka çağ bu. Adı da tam olarak konulabilmiş değil: Kimi 'Bilişsel Çağ' diyor, kimi 'Yeni Orta Çağ' diyor. İlk tanımlama insanlık tarihinde bir ilerlemeyi (gelişmeyi değil) çağrıştıırken, diğeri bir gerilemeyi ima ediyor. Ama kesin olan şu: Çağ değişti. Yeni bir safhaya geçtik ve bu safha için şahsım adına ben pek umutlu değilim. Zira insanın cüretkârlıkta sınır tanımadığı bu dönemde giderek kendi eliyle yarattığı koşulların esiri hatta kurbanı olacağını hissediyorum.

Şunu hemen net olarak söylemem lazım: Bilimin teknolojinin boyunduruğuna girdiği bir çağ bu. Bilim derken tıp, biyoloji, genetik vs çok geniş bir alanı kastediyorum. Bilim teknolojikleşti ve teknoloji bilimin yerini aldı. Tıp da tedavi edici olmaktan çok insanı biyolojik olarak dönüştürücü bir rol aldı. Bundan kastım şu: Tıp sadece insanları tedavi etmekle yetinmiyor, teknolojinin de işbirliğiyle insanın doğasını dönüştürmeye yelteniyor, hatta büyük bir umursamazlıkla cüret ediyor. Ve bunu gizlemiyorlar da, hatta bu girişimin artık köhneleşmiş olduğunu iddia ettikleri 'doğal insan'ın yükseltilmesi olduğunu iddia ediyorlar. Ama onların yükseltmekten anladığı insanın olgunlaşması, hayatı kavrayış gücünün artması, birlikte ortak yaşamın teşvik edilmesi gibi toplumsal gelişmeler değil, insanın biyolojik ve fiziksel olarak mükemmelleştirilmesidir. Biliyorsunuz Nietzsche'nin üst-insan (über Mensch) diye bir kavramı vardır ve amacının üst-insana ulaşılması olduğunu ilan eder. Ne var ki Nietzsche'nin kastettiği insanın biyolojik ve performatif gelişmişliği değil etik, felsefi ve varoluşsal yetkinliğidir. Üst-insan ona göre etik bir mükemmellik simgesidir. Ama Transhümanizm yandaşlarının amacı bu beşeri amaçlar değil insanın biyolojik olarak yükseltilmesidir. (Zaten sizin de fark etmiş olabileceğiniz gibi bilimsel (?) gelişmelerin yanında beşerî bilimlerin gelişmesi çok yavaş kalmış hatta özellikle ihmal edilmiştir. Gözden kaçırılmaktadırlar sanki.)

Kitabın Giriş bölümünden bir alıntı yapalım: Posthümanistlerin savundukları şeyler şunlar: “Bilimsel araçlar ve muazzam teçhizatlar yardımıyla insanlık durumunu yükseltmek; bu amaçla, türümüzü geri dönüşsüz bir şekilde değiştirebilecek yeni teknolojilere başvurmak; kök hücreleri yoğun bir şekilde kullanmak, hayvan klonlamak, insan-makine hibritleri üretmek, genetik mühendisliğine başvurarak nesilden nesle aktarılan genlere müdahale etmek.” Bunlar korkunç hedefler: İnsan bunları duyunca büyük bir korku ve dehşete kapılıyor. Yani şöyle diyorlar: Makine-insanlar yaratacağız, insanın ömrünü uzatacağız, ölümü öldüreceğiz, sonsuz yaşamı elde edeceğiz.

Bunu da teknolojikleşmiş tıpla yapacağız. Bu tamamen ‘doğal insan’ın doğasına müdahale etmek, onunla oynamak hatta geri dönülemez biçimde değiştirmek. Bu aynı zamanda şu anlama da geliyor: ‘Doğal insan’ı değiştirip eskisiyle alakası olmayan yeni bir insan yaratmak. Korkunç. Bu kör bir cüretkârlıktır ve insanın kendi eliyle kendisini ve hayatı yok etmesiyle sonuçlanabilecek bir girişimdir. Etik olarak ne denli meşru olduğu da tartışılır. Ayrıca insanın çip takma, protez takma vs ile bir-örnekletirilmesi ve tahakküm altına alınma tehlikesi ve hatta tehdidiyle karşı karşıya bırakılmasıdır. İnsanın neden kendisini olduğu haliyle kabul etmediğini, her yeni icadın gelişmeyle karıştırıldığını, bilimin ilerlemek için illa teknolojikleşmesi mi gerektiği, kendisiyle ve kendi zaafı, yücelikleri, kusurları, sevme ve nefret etmek yetisi yeni iyi ve kötü yönleriyle ve hatta zayıflıklarıyla barışmadığını, neden ille de kendisini doğal olandan bu kadar uzaklaşmaya mecbur kıldığını anlamakta çok güçlük çekiyorum. Ayrıca insan doğasını dönüştürme çalışmalarının insanları bir-örnekletirerek faşizmi artıracaklarını, egemen sınıfların ekmeğine yağ süreceğini ileri sürmek hiç de abartı sayılamaz. Bu gelişmeler çoğulculuğa değil otomatlaştırılmış bir kitlenin yaratılmasına hizmet edecektir. Yani otomat-köleler.

Posthümanist girişimlere dair ilk rapor Amerika’da 2002 yılında kaleme alındı ve 2003 yılında şu başlık altında yayımlandı: “İnsan performansının artırılmasına yarayan teknolojilerin birbirine yakınsanması: nanoteknolojiler, biyoteknolojiler, enformatik ve bilişsel bilimler.” (s. XIII)

Demek bu işin başlangıcı ta 2002'ye kadar uzanıyor. Ülkemizde ise bu konu ancak çok kısa zamandan beri daha yeni yeni konuşulmaya başlıyor, biliniyor.

Bu çalışmalar masumane bilimsel çalışmalar olarak değerlendirilebilir mi? Elbette ki hayır. Kanıtı da var: İlk büyük transhümanist araştırma merkezi Singularity Üniversitesi Google tarafından finanse ediliyor. Şirketler bu araştırmalar yüz milyonlarca dolar yatırıyor. Yani her zaman olduğu gibi (ki artık dünya büyük şirketler tarafından yönlendirilip yönetilmeye başladı) kapitalizm hem beşerî hem ekonomik hem de toplumsal güç elde edeceğine duyduğu inançla bu gelişmeleri destekliyor. Bence amaç insanı köleleştirmektir. Şimdi yapılacak iş 'doğal insan'ı bütün kusurları ve zaafları ve varlığıyla savunmaktan geçiyor.

Bu açıdan bakıldığında edebiyatın birle teknolojikleştiği (bir meslek ve üretim biçimine dönüştüğü), edebiyat ve düşüncenin pazar koşullarına göre yönlendirildiği, yaratıcı ve muhalif ya da aykırı düşüncenin dışlanıp görünmez kılındığı bu çağda yapılacak olan en doğru şey ilkel insan doğasını savunmaktır. İkel demek temel güdüler demektir. Kültür tarafından ehlileştirilememiş yaşama güdüsü ve enerjisi demektir. Zaten doğuştan ayrı düştüğümüz doğaya olabildiğince yakın olmak, doğanın ritmine ayak uydurmak, sesine kulak vermek demektir. Hayatın kurgulanmasına direnmek demektir.

Son olarak şunu söyleyeyim: Bu bence çok önemli konuya birkaç hafta daha devam etmek istiyorum. Birlikte okuyup, birlikte düşünerek.